

О. О. Байєр

**ПОСІБНИК ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ»**

2016

**Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет
ім. Олеся Гончара**

О. О. Байєр

**ПОСІБНИК ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ»**

*Ухвалено на вченій раді
протокол № 6
від 24 грудня 2015 р.*

**Дніпропетровськ
РВВ ДНУ
2016**

УДК 159.9 (07)
ББК 88.32я73
Б 18

Рецензенти: канд. психол. наук, доц. Н. В. Фролова,
канд. психол. наук, доц. М. В. Сурякова

Б 18 Байєр, О. О. Посібник до вивчення курсу «Методика викладання психології» [Текст] / О. О. Байєр. – Д.: ДНУ, 2016. – 28 с.

Уміщено структуровані опорні конспекти лекцій з курсу «Методика викладання психології», питання й тести для самоконтролю, бібліографічний список та предметний покажчик.

Для студентів психологічного факультету ДНУ.

Темплан 2016, поз. 28

Навчальне видання

Оксана Олександрівна Байєр

**Посібник до вивчення курсу
«Методика викладання психології»**

Редактор О. В. Гончаренко
Техредактор Т. І. Севост'янова
Коректор Т. І. Севост'янова

Підписано до друку 22.06. 2016. Формат 60x84/16. Папір друкарський.
Друк плоский. Ум. друк. арк. 1,6. Ум. фарбовідб. 1,6. Обл.-вид. арк. 1,7.
Тираж 30 пр. Зам. №

РВВ ДНУ, просп. Гагаріна, 72, м. Дніпропетровськ, 49010.
ПП «Ліра ЛТД», вул. Погребняка, 25, м. Дніпропетровськ, 49010.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
серія ДК № 188 від 19.09.2000р.
Фактична адреса: вул. Наукова, 5

© Байєр О. О., 2016

ПЕРЕДМОВА

Дорогий друже!

Цей посібник створено для тебе як допоміжний засіб для вивчення дисципліни «Методика викладання психології». Будь ласка, прочитай цю передмову, щоб розуміти, що на тебе очікує в межах вивчення цього предмета і користування цим посібником.

«Посібник до вивчення курсу «Методика вивчення психології» вміщує кілька частин. Одразу після *передмови* ти знайдеш об'ємну за обсягом частину тексту – це *структуровані конспекти*, які потрібно мати на лекціях. Ти, напевно, уже зміг оцінити переваги наявності такого конспекту на заняттях з іншої дисципліни: з його допомогою набагато легше слідкувати за змістом лекції, у пам'яті залишається зрозуміла, послідовна картина відповідних теоретичних відомостей, а після занять ти володітимеш чітким, зрозумілим конспектом, що полегшить тобі підготовку до контрольної роботи.

Наступна частина посібника – це *питання і тести для самоконтролю*. Спробуй зробити їх після того, як прослухаєш відповідну тему, щоб перевірити себе, а ще – напередодні контрольної роботи.

Одразу після тестів ти знайдеш *бібліографічний список*, що стане тобі в пригоді, якщо зацікавишся певним аспектом, який ми розглянемо в межах курсу.

Нарешті, остання складова частина посібника – це *предметний покажчик*, що полегшить тобі орієнтацію в поняттях та їх визначеннях, яких стосується дисципліна «Методика викладання психології».

Щиро бажаю тобі цікавих часів навчання та задоволення від предмета. Можливо, у майбутньому ми станемо колегами, і ти обереш професію викладача психології. Ласкаво прошу!

З повагою
О. О. Байєр.

ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ. ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ І СПЕЦИФІКА НАУКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

У доповіді Дж. Галонена «Базова психологічна освіта», схваленій Радою з питань освіти Американської психологічної асоціації, виділено 10 основних цілей викладання психології.

Знання, уміння, цінності, що узгоджуються з психологією як	Знання, уміння, цінності, що узгоджуються з ..... і отримують подальше втілення у викладанні психології
1.	1. .... грамотність
2. .... методи в психології	2. .... навички
3. Уміння	3. .... свідомість
4. Прикладна психологія	4. Особистісний розвиток
5. .... у психології	5. .... та розвиток

Принципи навчання психології:

1. ....: матеріал, що вивчають, має відповідати сучасним досягненням наукової та практичної психології. Інформація, яку повідомляють слухачам, повинна мати доказовий характер.

2. ....: інформацію потрібно викладати послідовно й логічно, для чого теми програми мають бути структуровано та систематизовано (виділено ключові поняття, ідеї, встановлено міжпредметні зв'язки з іншими темами курсу).

3. ....: слухачі мають усвідомлювати цілі та значущість вивчення предмета, на чому ґрунтується усвідомлений інтерес до знань; при цьому викладання має залучати й безпосередньо зацікавлювати учнів та студентів, що потужно стимулює вивчення психології.

4. ....: психологію мають подавати, з одного боку, як науку з власним об'єктивним предметним змістом, а з іншого – як науку, особистісно значущу для слухача.

5. ....: у викладанні психології, з одного боку, варто дотримуватись оптимального поєднання опису теоретичних ідей та їх логічного обґрунтування, а з іншого – конкретних емпіричних фактів, які їх ілюструють.

6. ....: викладач має співвідносити зміст і методи матеріалу з типом слухачів та їх особливостями.

7. ....: у процесі викладання психології важливо використовувати різні органи чуття.

8. ....: ефективне засвоєння матеріалу відбувається тоді, коли слухач у навчанні займає активну позицію.

9. ....: щоб продемонструвати його практичне застосування, матеріал, що викладають, слід ілюструвати випадками з життя, з якими стикаються слухачі.

10. ....: у межах навчання варто прагнути, щоб слухачі краще розуміли себе та оточення, отримували нові інструменти самопізнання й розвитку.

Документи і стандарти, що регламентують викладання психології

Школа	ВНЗ

Веб-сторінка Міністерства освіти України: .....

Три ключові фактори, які підвищують ефективність повідомлення:

√ ..... (тема – особистість викладача психології);

√ ..... (тема – робота з аудиторією);

√ ..... (тема – організація матеріалу).

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ І ТИПИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ

Методи навчання психології

I. Словесні

° ..... (розповідь, пояснення) / ..... (дискусія, бесіда;
спонукають до (ре)продуктивної активності);

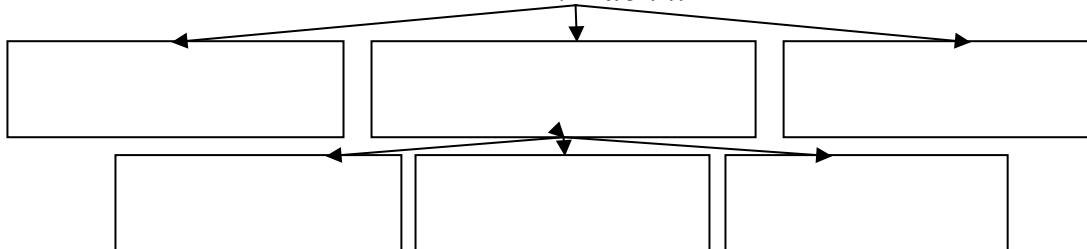
° ..... / .....

Засоби мовного впливу	Засоби немовного впливу

Види роботи з друкованими матеріалами

Вид роботи	Зміст роботи
	Стисле викладення, запис змісту прочитаного
	Може бути простим і складним
	Коротке викладення основних ідей прочитаного
	Дослівні витяги з тексту
	Скорочене викладення основного смислу
	Короткий відгук з вираженням свого ставлення до прочитаного
	Словесно-схематичне зображення прочитаного матеріалу
	Упорядкований комплекс базових понять з теми
	Порівняльна характеристика споріднених предметів та явищ у працях різних авторів

II. Наочні

.....
 наочність – демонстрація реальних предметів, явищ, процесів (макет головного мозку, демонстраційні експерименти тощо).

..... – демонстрація зображень предметів, явищ, процесів та теоретичних знань про них.

..... – відбиття зображуваного об'єкта або ситуації в усіх деталях (фотографії, картини, відеофільми).

..... (або схематична) – відбиття суттєвих ознак, характеристик, зв'язку предметів та явищ (таблиці, схеми, діаграми).

..... – написання на дошці або демонстрація за допомогою інших засобів лекції прізвищ, дат, термінів.

III. Практичні

Вид роботи	Зміст роботи
	На практиці демонструють певні закономірності, дають змогу засвоїти методику експерименту (через професійну організацію та контроль правильності оформлення результатів)
	Спрямовані на розвиток психодіагностичних умінь та самопізнання; складні професійні, відносно прості загальнопсихологічні, призначені для прикладних цілей окремих сфер діяльності; розважальні
	Закріплення теоретичних знань та їх застосування під час розв'язання проблемних ситуацій
	Призначені для формування вмінь та навичок дослідної роботи
	Засвоєння відповідних комунікативних та професійних умінь

Види занять із психології. Лекції

Функції: ..... – передача нових знань; ..... – послідовне та структуроване викладення матеріалу; ..... – пояснення складного стилю та синтаксису підручника у доступній та ясній формі; ..... – стимулювання мисленнєвої діяльності студентів.

Методичні аспекти підготовки

Теми визначають ..... З метою створити системне уявлення про дисципліну важливо зберігати зв'язок між ..... та .....

У середньому рекомендують обирати ..... на одну академічну годину лекції (кожен з них може вміщувати підпункти).

Перенасичення лекції матеріалом може призвести до таких наслідків:

- а) викладач .....
- б) матеріал .....
- в) студентам не .....
- г) їх питання .....

Так зване «*захисне покривало лекції*» здатне викликати такі труднощі:

- а) ..... пошук потрібного пункту;
- б) зосередженість лектора на ....., а не на .....
- в) заохочення ....., а не ..... лекцію.

Оптимальним варіантом вважають ....., із зазначеними основними пунктами, темами, фактичним матеріалом, визначеннями, схемами, діаграмами та фразами-резюме. Важливо заздалегідь продумати ....., ... та ..... матеріал.

На *початку лекції* корисно зробити ..... із залученням студентів (для їх активізації). Надають ..... та пов'язують з іншими темами; увагу студентів можна спрямувати за допомогою ..... або ..... (проте це не має займати більше .....). *Наприкінці* стисло

повторюють усі основні моменти.

У процесі *організації матеріалу* широко використовують:

- для демонстрації взаємозв'язку між поняттями –.....;
- для покращання запам'ятовування –.....;
- для полегшення аналізу –..... поряд з .....

Сутність та інтерпретація сутності мають бути зрозумілі ....., окремі нюанси – ..... . Важливо враховувати ..... (кожні .....) та давати можливість переключення (наприклад, на ..... або .....). Викладач має керувати процесом ..... : робити паузи, тримати відповідний темп, контролювати написання термінів.

Семінарські та практичні заняття

Основні *стратегії* проведення *семінарських занять*: ....., ... або ..... тем лекцій. Підготовка через прочитання / конспект не має займати більше часу, ніж сам семінар, інакше можлива ..... старанних студентів або ..... у лінивих. Конкретні сторінки та розділи зазначають для студентів ..... курсів, для ..... курсів перелічують рекомендовані джерела, для ..... літературу зі спецпредметів можна не рекомендувати взагалі.

Види семінарських занять

Вид заняття	Зміст заняття
	Доповіді та їх обговорення під керівництвом викладача
	Акцентування уваги на ініціативі студентів у пошуку матеріалів та активності на занятті; важлива наявність джерел з різними поглядами на проблему
	Узагальнення вивченого через актуалізацію матеріалу студентами
	У процесі засвоєння складного матеріалу ініціатива лишається за викладачем

Також на семінарських заняттях відбувається: обговорення фільмів, експериментів; оформлення матеріалу у схеми; навчально-рольові ігри.

Курсові та дипломні роботи

Курсові та дипломні роботи мають навчити студента:

- обирати ..... та правомірно формулювати проблему дослідження;
- висувати ..... та .....
- виділяти ..... отриманих первинних даних;
- уміти ....., ... та ..... інтерпретувати отримані результати, закономірності та висновки;
- визначати ..... опрацьованого матеріалу, спираючись на відомі теорії на основі отриманих результатів.

Критеріями оцінювання курсової / дипломної роботи є:

- ....., ... і творчий підхід до дослідження;
- ....., зокрема кількість вивченої літератури, матеріалів практики;
- ..... тексту;

- уміння ..... результати дослідження.

ПЕРЕВІРКА ТА ОЦІНКА ЗНАНЬ. ТАКСОНОМІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Вид перевірки	Хто визначає процедуру проведення	Хто проводить	На реалізацію яких функцій спрямована
Поточна			
Проміжна			
Підсумкова			

Принципи перевірки та оцінювання

1.....
реалізують через такі принципи: а) чітко сформульовані завдання краще, ніж завдання загального та невизначеного характеру;
б) письмові завдання краще усних;
в) чіткі критерії оцінювання краще розпливчасто сформульованих;
г) процедура перевірки та оцінювання, яку проводять декілька незалежних експертів, краща за проведення одним екзаменатором.

2. ....
забезпечує гарантії отримання достовірної інформації про знання, вміння та навички слухача курсу. Специфічні проблеми: запобігання

списуванню, підказкам та плагіату.

3. .... – необхідність гарантувати, що знання слухача, який отримав певну оцінку, зберігатимуться тривалий час. Проблема: оцінку за курс ставлять, як правило, один раз.

4. ....: знання мають бути оцінено в такий спосіб, щоб отримувані оцінки диференціювали їх рівень та якість. Проблема: система «залік – незалік» порівняно з надмірною диференціацією, коли екзаменатори і студенти не знаходять надійних критеріїв для розрізнення.

5. ....: оцінку ставлять за знання, які стосуються всіх розділів, тем курсу, компонентів матеріалу, інакше успішне складання екзамену набуває ймовірного характеру. Засоби досягнення – комплекси процедур оцінки, різні типи формулювання питань і постановки завдань.

6. ....: оцінювання мають проводити регулярно і періодично, що стимулює навчальну діяльність слухачів та систематичне закріплення знань з предмета.

7. ....: результати мають бути відомі лише викладачу і студенту.

Типи оцінювання знань

1. ....: оцінюють ступінь відповідності знань нормам, визначеним заздалегідь. За такої стратегії існують певні ....., до яких слід прагнути, і ..... можуть отримати відмінні оцінки. Практика щорічного оцінювання в цілому приводить до ....., адже систематичне переважання відмінних оцінок розглядають як ....., а задовільних та незадовільних – як ..... екзаменатора.

2. Оцінювання на основі .....: в американській традиції це – «.....». Згідно з нею невелика частка студентів отримує оцінки ....., інша невелика частка – ....., більша ж частина слухачів – ....., потрапляючи до середини кривої успішності. Таким чином, оцінка кожного студента залежить від оцінок інших. За таких умов не існує ....., вони

змінюються протягом реального оцінювання. Недолік: оцінки різних років випуску або різних навчальних закладів .....

Важливо: можна виділити декілька локусів оцінки, а саме – ....., розуміння теми, застосування вивченого в новій ситуації, ... та ..... матеріалу.

Види перевірки знань, виділені за різними критеріями

Вид перевірки	Переваги	Недоліки
Усне опитування	1. 2. 3.	1.
Письмове опитування	1. 2. 3.	1.
Індивідуальна перевірка		
Фронтальна перевірка		
Персональна		

перевірка		
Експертна перевірка		
Одноразова перевірка		
Розподілена перевірка		

Тестування як форма перевірки знань. Схеми побудови

Спільний недолік під час складання: для тесту обирають

..... інформацію.

Вид тесту	Зміст
З пропусками	Невеликі фрагменти тексту або окремі фрази, надруковані з пропуском ..... Важливо: має бути передбачена .....
З вибором альтернативних відповідей	Допускається вибір кількох відповідей (обговорюють у завданні). Важлива методично виправдана .... для запобігання, з одного боку, ..., а з іншого –

	додаткових .....
З комбінуванням одиниць інформації	Важливий недолік під час складання: ..... в одному стовпчику визначає продовження.

Види помилок та робота над ними

1. ....: допускає більшість слухачів курсу.
Відбувається, як правило, через .....
  2. ....: трапляється в окремих студентів – через .....
  3. ....: не стосується предмета засвоєння, лише супроводжує його хід. На таких помилках не рекомендують занадто фіксувати увагу – з часом вони зникнуть самі.
  4. ....: є симптом неправильного розуміння цілей і предмета дій у процесі з навчальним матеріалом; свідчить про .....
  5. ....: законно витікає з логіки навчального процесу.
  6. ....: характеризується невисокою вірогідністю виникнення.
  7. ....: трапляється не через незнання / невміння, а через інтелектуальну діяльність слухача, роботи .....
- Дає більше користі, ніж помилкова дія.

РОБОТА З АУДИТОРІЄЮ В МЕЖАХ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ

Класифікація типів аудиторії та рекомендації для роботи з ними За однорідністю

Однорідна	Різномірність
	Орієнтуватись на ..... слухачів, обирати ..... для обговорення; складні теми обирати так, щоб .....

За обсягом (≤25 осіб)

Невелика	Велика
<p>..... налаштована до лектора, рекомендації:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ ....., а не просити пересісти; ◦ використовувати ..... стиль спілкування, аби виступ нагадував ..... ◦ ..... емоційність виступу; ◦ запрошувати аудиторію до ..... ◦ детально ..... ідеї 	<p>Діють механізм ..... та .....,</p> <p>тому у великій аудиторії, як правило, ..., вона .....</p> <p>..... ставиться до оратора та його ідей; реакції – сильніші та емоційніші. Рекомендації:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ говорити з підвищення і коротко; ◦ ..... подавати матеріал; ◦ емоційність викладення – .....

За рівнем підготовки

Погано підготовлена	Добре підготовлена
<ul style="list-style-type: none"> ◦ темп ....., багато ....., посилення на ..... ◦ ....., гумор, багато прикладів із життя; ◦ апелювати до ..... результату; ◦ головна думка – обов'язково оформлена словами декілька разів 	<ul style="list-style-type: none"> ◦ акцентувати увагу на ....., що слухачі дізнаються з виступу; ◦ дотримуватись ..... ◦ переконувати ..... ◦ звертатись до ..... суджень та понять; ◦ емоції – для ....., а не для ..... ◦ уводити максимум ..... ◦ не підказувати ....., не робити їх замість слухачів

За налаштованістю до лектора

Негативне ставлення	Індиферентне ставлення	Позитивне ставлення
..... будь-якої аудиторії негативно налаштовані до оратора; людина може бути скептично		Бути готовим до завищених сподівань аудиторії до оратора. Через різні причини

<p>налаштована, бажаючи .....</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ підказувати ..... ◦ знайти ..... та <p>посилатись на них;</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ не намагатись ..... ◦ починати з ....., потім <p>переходити до того, де легко .....</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ декларувати....., а не переконливу <p>мету виступу</p>	<p>лектор може побоюватися зіпсувати свій «прекрасний образ» та піти на поводу в аудиторії</p>
--	--

За статтю

Жіноча	Чоловіча
<ul style="list-style-type: none"> ◦ ..... емоційність; ◦ ....., апеляція до життєвих прикладів; ◦ розглядати у виступі 	<ul style="list-style-type: none"> ◦ ..... емоційність, можливе ..... викладення; ◦ не робити ..... замість аудиторії; ◦ забезпечити ..... побудову виступу

За віком

Дитяча	Підліткова та молодіжна	Середнього та похилого віку
<p>Ураховувати емоційну ....., швидку втомлюваність, високий ступінь зараження та ..... Діти не розуміють .....</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ ....., викладення за подіями; ◦ говорити ....., 	<p>Ураховувати неприязність до ..... та ..... у судженнях, тяжіння до ....., чутливість до нещирості, любов до .....</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ ..... темп; ◦ не докоряти за 	<p>Розглядати 3-4 питання, факти надавати в зіставленні, апелювати до .....</p> <p>Важко навчається ....., відчуває потребу в .....</p> <p>з оратором.</p>

давати відпочити; ◦ часто .....; ◦ розглядати	неправильне розуміння; .....; ◦ основний засіб переконання – ....; уникати абстрактних суджень; ◦ широко застосовувати .....; ◦ смішні історії, щирість; ◦ бути ..... до аудиторії	◦ говорити .....; ◦ не .....; а .....; ◦ бути готовим з .....; ◦ посилатись на .....
---	---	---

Правила успішної роботи з аудиторією:

1. ....

2. Фрагментувати матеріал: розбивати на окремі блоки, позначати перехід до нового логічного фрагмента.

3. ....: наприклад, за допомогою питань, які потребують простих відповідей «так», «звичайно». Так аудиторія уважніше слідкуватиме за розповіддю.

4. Підтримувати .....: звертатись до т. зв. «методу Сократа», коли навіть другорядні питання прокладають дорогу до остаточної мети.

5. ....: у пам'яті більшості слухачів залишаються образи та враження.

Робота з поведінкою порушників:

◦ ....., не згадувати минуле;

- розмовляти .....
- не дозволяти ....., не залучатись у гру; утримувати контроль і поводитися з позиції Дорослого;
- слідкувати за .....: контакт очей може вплинути на поведінку порушника;
- знижувати .....: така сама позиція загострить конфлікт, бажано підійти ближче, розмовляти спокійно, дивлячись в очі, визнання гніву зменшить його;
- використання Я-повідомлень.

ОСОБИСТІТЬ ВИКЛАДАЧА ПСИХОЛОГІЇ

Топ-5 основних страхів молодих викладачів:

1. .... :
переймання власним станом заважає працювати зі змістом матеріалу. Рекомендації: розпочати бесіду, продумати, як структурувати час.

2. ....
Рекомендації: відповідна підготовка та сподівання на певні події. Надмірне прагнення контролювати події може спричинити опір студентів. Краще починати з оголошення плану слухачі, які знають, що їх очікує, сприйнятливіші до намірів викладача.

3. .... :
людина, яка тривожиться, стає загальмованою, а загальмована людина викликає нудьгу з боку слухачів. Рекомендації: пам'ятати про особистий досвід з предмета, яким можна поділитись; можна поділитись тим, що цікаво самому викладачу; запитати слухачів, що їм цікаво, і вести заняття з урахуванням їх думок.

4. .... Рекомендації: швидко визнати її, адже блеф та позиція всезнайки призведе до втрати поваги та довіри з боку слухачів.

5. .... Рекомендації: залучати їх до роботи.

Ефективні вчителі:

- .....
- знають предмет та яким чином його викладати, професійні;

- беруть ..... (такі викладачі зазвичай самостійніші та незалежніші у своїх рішеннях і судженнях про свою роботу);
- систематично підвищують кваліфікацію;
- контролюють власні ....., докладають зусиль для запобігання ....., максимально усвідомлюють .....

ПИТАННЯ І ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Орієнтовний перелік питань для поточного та семестрового самоконтролю

1. Предмет і завдання курсу методики.
2. Цільова аудиторія та специфіка викладання і змісту навчальної дисципліни.
3. Документи і стандарти, що регламентують викладання психології.
4. Принципи викладання психології.
5. Психологічні школи щодо викладання взагалі та психології зокрема: біхевіоризм, когнітивізм, діяльнісний підхід.
6. Форми подання навчального матеріалу із психології: лекція, семінарські та практичні заняття, курсова робота, реферат.
7. Види занять і методика їх проведення.
8. Перевірка та оцінка знань із психології. Таксономія навчальних завдань.
9. Форми обліку знань. Засоби обліку успішності.
10. Помилки, типи та засоби роботи з ними.

ВРАЗКИ ТЕСТІВ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

І. А. Знайдіть співвідношення.

1. Лекція	а) Різні форми постановки завдань: кількості й формулювань запитань, визначення конкретних джерел та номерів сторінок тощо
2. Реалізація систематизуючої функції лекції	б) Коротке письмове викладення прочитаного матеріалу
3. Оптимальний конспект лекції	в) Коротке викладення основних ідей прочитаного
4. Засоби розвитку вмінь самостійної роботи студентів	г) Закріплення теоретичних знань на практиці, засвоєння вмінь дослідної і практичної психологічної роботи, саморозвиток та самопізнання студентів
5. Функції практичних та лабораторних занять з психології	д) Навчальний монолог викладача
6. Конспектування	е) Основні пункти, теми, фактичний матеріал, визначення, схеми, фрази-резюме
7. Складання плану тексту	ж) Може бути простим або складним
8. Складання тез	з) Викладач дає загальний огляд предмета, що вивчають, рекомендує, на що звернути окрему увагу під час опанування матеріалу
9. Цитування	и) Словесно-схематичне зображення

	прочитаного матеріалу
10. Анотування	і) Порівняльна характеристика однорідних предметів та явищ у працях різних авторів
11. Рецензування	к) Дослівні уривки тексту
12. Складання формально-логічної моделі	л) Упорядкований комплекс базових понять із теми
13. Складання тематичного тезауруса	м) Короткий відгук із висловленням свого ставлення до прочитаного
14. Складання матриці ідей	н) Стисле викладення основного змісту

Б. У наведеному описі запланованих викладачем процедур з дисципліни визначте їх правильні назви.

1. Вплив кожної поточної оцінки на підсумкову оцінку з курсу	а) Я перевірятиму Ваші знання в декілька способів: за допомогою усного опитування на початку кожного семінару, за допомогою домашніх письмових завдань, за двома КМР та письмовим екзаменом наприкінці семестру
2. Чи враховуються відвідування та активність студентів на заняттях	б) Будьте готові: перевірка та оцінка знань проводитиметься кожного заняття
3. Коли відбудуться перевірни процедури – дата і час	в) Виконання завдання – це від ... до ... балів, а виконання КМР – від ... до ... Пам'ятайте, що протягом семестру Ви можете набрати максимум 60 балів, а ще 40 можна отримати на екзамені
4. Тривалість перевірних процедур	г) Коли даєте усну відповідь, будь ласка, відповідайте стисло та за темою. Послуговуйтеся прикладами, але намагайтеся позбутися відсторонених міркувань. На написання двох КМР виділено 2 заняття, тобто у Вас буде вдосталь часу, щоб зібратися з думками та отримати високу оцінку
5. Які види і форми оцінювання застосовуватимуть	д) КМР буде проведено 01.10 та 10.12, згідно з розкладом занять
6. Як часто перевірятимуть знання	е) У Ваших відповідях я звертатиму увагу на вільне володіння матеріалом (тобто за читання конспекту Ви не отримаєте найвищого бала); широту та ємність змісту відповіді (адже завжди видно, скільки і якими джерелами Ви послуговувалися під час підготовки); творче осмислення та перероблення прочитаного або

	почутого на лекції (що особливо цінне для виконання психологічних завдань)
7. Критерії та показники в оцінці успішності	ж) Я проти прогулів та запізньєв. Але лише тільки факт Вашої присутності на лекціях та семінарах не додасть Вам додаткових балів. А ось активна позиція – так! За активні доповнення, участь у обговореннях та питання до матеріалу наприкінці семінару я додаю від ... до ... балів

II. Виберіть правильний(-і) варіант(-и) відповіді.

1. Читання лекції без наочних прикладів, виключно складною мовою, важкою для розуміння студентами, не задовольняє реалізації такої функції лекції:

- а) інформаційної;
- б) систематизуючої;
- в) пояснювальної;
- г) розвиваючої.

2. Постановка викладачем проблемних питань, дотримання пошукового та дискусійного характеру викладення матеріалу найбільше сприяє реалізації ... функції лекції:

- а) розвиваючої;
- б) пояснювальної;
- в) систематизуючої;
- г) інформаційної.

3. Короткий огляд змісту попередньої лекції має вирішити таке методичне завдання:

- а) заповнення вільного навчального часу, який залишився;
- б) надання допомоги у вивченні навчального матеріалу через системне сприйняття студентом навчального курсу;
- в) допомога викладачу в налаштуванні на заняття;
- г) усі відповіді правильні.

4. Яку(-і) функцію(-ї) семінарського заняття з психології можуть мати читання та конспектування інформації із заданого питання?

- а) розширення знань;
- б) розвиток умінь самостійної роботи;
- в) стимулювання інтелектуальної діяльності;
- г) усі відповіді правильні.

5. Який характер семінарському заняттю надає постановка запитань за типом: поняття про пам'ять, види мислення, класифікації емоцій?

- а) продуктивний;
- б) репродуктивний;
- в) деструктивний;
- г) альтернативний.

6. Яка з форм семінарського заняття найкращим чином вирішить завдання опанування складного матеріалу?

- а) конференція;
- б) форма «запитання – відповідь»;
- в) навчально-рольова гра;

г) розгорнута бесіда за планом.

7. Чому протягом лекції переважніше визначати поняття за допомогою переліку його основних ознак?

а) важкі синтаксичні конструкції ускладнюють розуміння думки викладача;

б) стимулюється мотиваційна активність студентів;

в) перебудування складнопідрядних речень у перелік віддаляє вихідний текст визначення від стилістики та синтаксису усного мовлення;

г) усі відповіді правильні.

8. Із наведених нижче методів оберіть приклад методу предметної наочності:

а) демонстрація відеофільму;

б) демонстрація графіка;

в) демонстрація зорових ілюзій;

г) написання термінів на дошці.

9. Із наведених нижче методів оберіть приклад методу схематичної наочності:

а) демонстрація діаграм;

б) демонстрація межі відчуттів;

в) демонстрація явища настанови;

г) написання на дошці прізвищ учених.

10. У межах якого виду перевірки й оцінки знань форми та тип оцінок визначають за навчальним закладом, а саму перевірку проводить викладач навчального курсу?

а) підсумкова;

б) проміжна;

в) поточна;

г) немає правильної відповіді.

11. У межах якого виду перевірки та оцінки знань викладач, який читав курс, власноруч визначає форми й тип оцінок, що виставляє, а також здійснює процедуру перевірки?

а) поточна;

б) проміжна;

в) підсумкова;

г) усі відповіді правильні.

12. З наведених нижче тверджень оберіть те(-і), що правильно описує(-ють) фронтальну перевірку знань:

а) здійснюють індивідуально з кожним студентом;

б) повною мірою реалізує індивідуальний підхід до студента;

в) істотно не впливає на мотивацію студента в підготовці до занять;

г) усі відповіді неправильні.

13. Захист дипломної роботи – це ... перевірка знань.

а) розподілена;

б) експертна;

в) персональна;

г) індивідуальна.

14. Оберіть правильне(-і) твердження стосовно тестового завдання типу «оберіть правильний варіант відповіді із запропонованих нижче»:

а) завдання з варіантами відповідей «так» чи «ні» методично не виправдане;

б) велика кількість альтернативних варіантів відповіді підвищує цінність завдання;

в) додаткові неправдоподібні варіанти відповідей не роблять завдання складнішим;

г) чим більше альтернативних варіантів відповіді закладено в завдання, тим більше можна створити неправильні, але правдоподібні варіанти.

III. А. Виберіть твердження, які відповідають опису правильної підготовки та проведення лекції з психології. Поставте напроти правильного твердження літеру П, а напроти неправильного – Н:

1. Детальність і глибина розкриття пунктів плану лекції має бути однаковою.

2. У виборі тем лекцій викладачу слід додержуватися робочої програми дисципліни.

3. Теми окремих лекцій можуть бути не пов'язані між собою за умови, що вони всі стосуються психологічної науки.

4. Одним із наслідків перенасичення лекції матеріалом є брак часу на запитання від студентів.

Б. Правильно або неправильно?

5. Проведення семінарських занять з психології репродуктивного типу менш корисне, порівняно із заняттями продуктивного типу.

6. Продуктивний тип організації семінарського заняття включає більшу активізацію мнемічної, ніж мисленнєвої активності.

7. Схематизація та структурування прочитаного – один з ефективних засобів осмислення матеріалу в разі його конспектування (у межах підготовки до семінарського заняття).

8. Викладання таких психологічних тестів, як «Опитувальник стилю керівництва», «Психологічний клімат організації» тощо доречно в межах програм вищої профільної освіти.

9. Такі психологічні тести, як ММРІ або тест інтелекту Векслера не потребують значної компетентності для проведення.

10. Такі психологічні тести, як тест Айзенка на встановлення екстраверсії та нейротизму або «Тест на комунікативні здібності» не потребують значної компетентності для проведення.

11. Головною метою атестаційної перевірки знань є гарантія досягнення цілей освітньої програми та якості освіти.

12. З усіх видів перевірки та оцінки знань підсумкова атестація найбільшою мірою слугує стимулом до систематичного вивчення предмета в ході навчального курсу.

13. Диференційований залік передбачає бінарну оцінку.

14. «Залік» можна використовувати як для оцінки виконання завдань практичного характеру, так і знань за курсом, що містить теоретичний матеріал.

15. Під час використання заліку для оцінки успішності проходження студентами курсу практичних занять важливо, що студент уже пройшов даний курс, а якість та мінімальний обсяг засвоєних знань не визначаються.

IV. А. Розподіліть переваги словесних усних та письмових методів навчання психології. Напроти переваги, що стосується усних словесних методів, поставте літеру У, а напроти інших переваг – П.

1. Уживання немовних засобів.
2. Своєчасне отримання зворотного зв'язку від студентів стосовно розуміння матеріалу.
3. Ефективність з погляду швидкості передачі інформації.
4. Більша доступність для викладача щодо успішного пояснення матеріалу.

Б. Розподіліть питання, які має застосовувати викладач, щоб спонукати студентів до репродуктивної та продуктивної активності.

1. Охарактеризуйте...	6. Узагальніть...
2. Порівняйте...	7. опишіть...
3. Як пов'язані...	8. Виділіть...
4. Доповніть...	9. Розкрийте...
5. Зробіть висновок...	10. Розкажіть...

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Андреева, А. Д. Преподавание психологии в современной школе [Текст] / А. Д. Андреева, Е. Е. Данилова // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 122–124.

Арстанов, М. Ж. Дидактическая игра как способ организации проблемного обучения в вузе [Текст] / М. Ж. Арстанов, Ж. С. Хайданов, К. И. Пидкасистый // Современная высш. шк. – 1982. – № 1/37. – С. 117–131.

Бадмаев, Б. Ц. Методика преподавания психологии [Текст]: учеб.-метод. пособие для преп. и асп. вузов / Б. Ц. Бадмаев. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 304 с.

Бочелюк, В. Й. Методика та організація досліджень із психології [Текст]: навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К.: Центр уч. л-ри, 2008. – 360 с.

Боярчук, В. К. Методика преподавания психологии в ВУЗе [Текст] / В. К. Боярчук. – Ростов: Изд-во Ростов. ун-та, 1982. – 68 с.

Карандашев, В. Н. Преподавание психологии: опыт международного исследования и перспективные проекты сотрудничества [Текст] / В. Н. Карандашев // Психологич. журн. – 2001. – Т. 22. – № 2. – С. 86–89.

Климов, Е. А. Какую психологию и как преподавать будущим педагогам [Текст] / Е. А. Климов // Вопр. психологии. – 1998. – № 2. – С. 57–60.

Крутецкий, В. А. Некоторые вопросы преподавания психологии в школе [Текст] / В. А. Крутецкий. – М.: МГУ, 1956. – 84 с.

Ляудис, В. Я. Методика преподавания психологии [Текст] / В. Я. Ляудис. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 80 с.

Методика викладання психології [Текст]: навч.-метод. комплекс для студ. із спец. «Психологія» / уклад.: Л. М. Яворовська. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 8 с.

Методика преподавания психологии: конспект лекций [Текст] / О. Ю. Татарская и др. – М.: Высшее образование, 2007. – 207 с.

Минаев, А. В. Проблема введения психологических знаний в структуру среднего образования: опыт английской школы [Текст] / А. В. Минаев, М. В. Попова // Психологич. журн. – 1999. – Т. 20. – № 5. – С. 15–19.

Молодцова, Н. Г. Практикум по педагогической психологии [Текст] / Н. Г. Молодцова. – СПб.: Питер, 2007. – 208 с.

Панибратцева, З. М. Методика преподавания психологии [Текст] / З. М. Панибратцева. – М.: Просвещение, 1971. – 152 с.

Самошкіна, Л. М. Рекомендації до написання та оформлення курсових та дипломних робіт із психології [Текст] / Л. М. Самошкіна, І. С. Самошкіна. – Д.: РВВ ДНУ, 2003. – 28 с.

Сонин, Д. М. Беседы с учащимися по психологии [Текст]: учеб. пособие для классных руководителей / Д. М. Сонин. – Киров: Гос. пед. Ин-т, 1974. – 135 с.

Элькин, Д. Г. Психология (в помощь преподавателям техникумов) [Текст]: учеб.-метод. пособие / Д. Г. Элькин. – Одесса: ОГУ, 1970. – 84 с.

Яворовская, Л. Н. Методика преподавания психологии [Текст]: учеб.-метод. пособие / Л. Н. Яворовская. – Х., 2001. – 50 с.

Crowk, Th. K. Educational Psychology: Windows on Teaching [Text] / Th. K. Crowk, S. Kaminsky, D. M. Podell. – Dubuque: Brown & Benchmark Publishers, 1997. – 416 p.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

Аудиторія слухачів	13
види	13
робота з поведінкою порушників	16
правила роботи	16
Види занять із психології	6
лекції	6
«захисне покривало лекції»	6
методичні аспекти підготовки	6
організація матеріалу	7
семінарські та практичні заняття	7
види	8
методичні аспекти підготовки	8
стратегії проведення	7
Види роботи з друкованими матеріалами	4
Викладання психології	
документи і стандарти, що регламентують	4
цілі	3
Викладач психології	17
показники ефективності	17
страхи	17
Курсові та дипломні роботи	8
критерії оцінки	8
Навчання психології	
методи	4
наочні	5
практичні	5
словесні	4
принципи	3
Таксономія навчальних завдань	9
Перевірка та оцінка	9
види, виділені за різними критеріями	11
помилки, робота з ними	13
принципи	9
тестування	12
схеми побудови	12
типи оцінювання	10

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ. ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ І СПЕЦИФІКА НАУКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
Принципи навчання психології	4
Документи і стандарти, що регламентують викладання психології	5
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ І ТИПИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ	6
Методи навчання психології	6
Види занять із психології. Лекції	8
Семінарські та практичні заняття	9
Курсові та дипломні роботи	10
ПЕРЕВІРКА ТА ОЦІНКА ЗНАНЬ. ТАКСОНОМІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	11
Принципи перевірки та оцінювання	11
Типи оцінювання знань	12
Види перевірки знань, виділені за різними критеріями	13
Тестування як форма перевірки знань. Схеми побудови	14
Види помилок та робота над ними	15
РОБОТА З АУДИТОРІЄЮ В МЕЖАХ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ ..	15
Класифікація типів аудиторії та рекомендації для роботи з ними	15
Правила успішної роботи з аудиторією	18
Робота з поведінкою порушників	18
ОСОБИСТІСТЬ ВИКЛАДАЧА ПСИХОЛОГІЇ	19
Топ-5 основних страхів молодих викладачів	19
Ефективні вчителі	19
ПИТАННЯ І ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	20
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	27